

abortusz → várandósság

a, á

abúzus → bántalmazó kapcsolat; bántalmazó,
elhanyagoló szülő; szexuális abúzus

agglegénynek lenni → párválasztás

alkoholizmus

Az önefelelt mámor, a bódulat iránti vágy, a mindennapok valóságából való kiszállás tudatmódosítók segítségével évezredek óta jelen van a különböző kultúrákban és korokban, mégis úgy tűnik, hogy ösztársadalmi problémává a modern korban vált. Ma Magyarországon gyakorlatilag nincs olyan család, amely ne lenne érintett valamilyen függőségben, különös tekintettel az alkoholizmusra. A legalizált alkoholtól és a dohányzástól kezdve a gyógyszerfüggőségen és a szerencsejátékon át hosszú út vezet az illegális szerekig.

SZILVÁSI LAJOS:
Albérlet a Síp utcában

HAJNÓCZY PÉTER:
A balát kilovagolt
Perzsiából

LUCIEN AIMÉ DUVAL:
Miért oly bosszú az éj?

Rendkívül sokféle dolgot vagyunk képesek függő, vagyis kontrollvesztő módon használni. A függővé válás titka nem „az anyagban” van, hanem abban, ahogyan az

a, á

egyén valamilyen oknál fogva kényszeres módon kötődik hozzá. Az alkohol elfogadott módon van jelen az életünkben, ezért is nehéz meghúzni a határt a szociális és a kontrollvesztett ivás között. „Engem még nem láttak részegen!” „Nem vagyok alkoholista, csak akkor iszom, ha nem tudok aludni.” Önáltatás, mentegetőzés, ürügyek, nyakatekert magyarázatok – a felépülés felé vezető út első lépése megszabadulni ezektől, és elismerni: az alkohol iránti sóvárgás vette át az irányítást az életem felett.

Szilvási Lajos *Albérlet a Síp utcában* című regényében Kelemen András vívja küzdelmét látszólag az alkohollal, valójában azonban azokkal az élményekkel, emlékekkel, amelyek a jó szándékú, kiváló képességű, embereket menteni vágyó fiatalból cinikus, sodródó férfivá érlették. A részegség tompultsága, a másnap és a józanodás kínjai adnak ritmust a napjainak a hatvanas évek Budapestjén, mindennapjain keresztül barátok, páciensek életébe, vívódásaiba is bepillanthatunk. A józan élet vágya, a visszaesések hozta reménytelenség, a teljesen el nem feledett kamaszkori álmok végül nagy lépésre készítetik: a teljes élettérváltásra, a nagyvárosi életmódból a tanyasi orvos egészen másfajta kihívásainak vállalására. Kelemen válasza tehát az újrakezdés, nemcsak az alkoholtól, hanem a kiegészítéstől való megszabadulásért is. Míg az alkoholfüggősége, a bódulat a menekülést jelenti számára, a szembenézésben, a józanságért vívott küzdelemben, saját esendőségének a kiismerésében megtalálja belső útját.

Az ital iránti vágyat sokszor csak egy minden szempontból letaglózó önmegmérettetés tudja kioltani – időlegesen,

ugyanakkor időt adva így arra, hogy a lélek és a test felvértesse magát új erőforrásokkal. Kérdés, ez az idő elég-e ahhoz, hogy a józanság iránti vágy szenvedéllyé váljon.

Hajnóczy Péter kultikus kisregényét, *A halál kilovagolt Perzsiából*t önéletrajzi elemekből is építette. Hőse, a fiú számára az önpusztítás a szabadság jelképe, ezzel szembeállítva a józanság pedig a középszerűséget, a megalkuvást, az alkotói szuverenitás feladását jelenti. Az írás és az ivás összetartozik, a lerészegedéshez vezető önbecsapás, a delírium víziói így eltakarhatják azt a kérdést, hogy ez valóban választott vagy inkább elszennvedett életforma-e. Szilvási Kelemen doktora éppen az alkoholista létet tekinti uniformizálónak, önámítónak, szemben az egyéni józanság ezerszínű „kalandjaival”. Míg Hajnóczy szövegében a fiú bezárul, ám azt hazudja, hogy ez szabad akaratából történik, Kelemen nyit annak reményében, hogy értelmes életcélok segítségével a függőségével is szembeszállhat.

Nem csak Hajnóczy regénye veti fel a kérdést, hogy az alkotás ihletettségéhez szükségszerűen hozzátartozik-e az ital felszabadító hatása. Lucien Aimé Duval jezsuita szerzetes *Miért oly hosszú az éj?* című könyve egy hosszú autótúr alatt született meg. Az elbeszélés erejét és hitelét az élőbeszéd közvetlensége, személyessége és az önmagával kíméletlen őszinteség adja. Tabukat, sztereotípiákat döntöget azzal, hogy a szerző katolikus papként feltárja függővé válásának állomásait, és megkérdőjelezi az untilg ismételt értelmezéseket arról, mi vezethet alkoholizmushoz, hiszen szerető, támogató családban nevelkedett, nem volt érzelmileg sivár, magányos az élete.

a, á

Függőségének elhatalmasodásával látomásai szembesítették. Sorstársi hangvétellel, meleg együttérzéssel ír az alkoholistákról, írásával éppen a megkövesedett előítéleteket akarja megtörni. Az alkoholfüggőséget a közbeszédben és a személyes viszonyulásokban is általában jellembeli gyengeségnek bélyegzik, vagy pedig titokként kezelik – elítélik és/vagy elhallgatják. Duval a felépülés lehetőségét nem az egyházon belül, hanem önsegítő csoport segítségével találta meg, noha kezdetben szkeptikus volt vele, és ezt nem is rejti véka alá.

A felépülésre összpontosító mozgalmak alapvetően alulról szerveződnek, és bár fontosnak tartják az orvosi-pszichológiai segítségnyújtást, a józan élethez a sorstársak közössége, segítő, támogató, tükröt tartó jelenléte elengedhetetlen – annak fel- és beismerésén túl, hogy „függő vagyok, de nem vagyok egyedül ezzel”.

„Szabadság az, ha / megválaszthatom: kitől / és mitől függek” – oldja fel az ellentmondást Fodor Ákos harkuja a mindennapi függőségeink és függetlenedési törekvéseink között. Mit jelent választani, nem valaminek a rabjaként, látszatként hozva, hanem a döntés súlyát annak minden következményével felvállalni? Nehéz magunkkal őszintének lenni. Ha nem így lenne, nem esne nehezünkre átgondolni, milyen bevált módszerünk van a gyökeres változás elkerülésére, milyen hártásokat működtetünk arra, hogy függőségeinkhez ragaszkodjunk. Ebből a szemszögből nem tűnik annyira felfoghatatlannak, miért ragaszkodik egy alkoholfüggő az élethazugságaihoz. És mégis – ez a szembenézés adhat erőt a bejárattott utak és játszmák helyett más csapásirányok kereséséhez.